

Сучасні детермінанти економічної сили країн

АНОТАЦІЯ. Економічна сила країни є здатністю сукупності її резидентів до впливу економічними засобами на інші суб'єкти міжнародних економічних відносин та протистояти зовнішньому впливу. Абстрактний характер, багатомірність і багатокомпонентність поняття економічної сили обумовлює множинність методів її кількісного виміру. Подані приклади існуючих оцінок економічної сили країн на початку XXI століття на основі її ключових детермінантів. Переважно використовуються методи на основі критеріїв ВВП, національного багатства, торговельної сфери впливу, багатокомпонентних індексів та суб'єктивних оцінок. Більшість оцінок доволі схожим чином показують розподіл економічної сили між країнами. Проте методи на основі національного багатства та його складових надають явну перевагу розвинутим країнам, а методи суб'єктивних оцінок по окремих країнах можуть показати неочікувані результати. Серед проблемних аспектів існуючих методів є неврахування економічної динаміки, неформальної економіки, впливу на довкілля, неперіодичність публікації статистичних даних, охоплення частини економічних суб'єктів, одновимірність, довільні вагові коефіцієнти при факторах або дублювання інформації. Запропоновано індекс економічної сили на основі статичних значень та динаміки скоригованого чистого національного доходу. Його використання дозволило оцінити економічну силу переважної більшості країн світу та ряду інтеграційних утворень. Схожі оцінки одержали країни-лідери США та Китай. Зважаючи на неповноту інтеграції ЄС займає третє місце. На розвинуті країни припадає половина економічної сили країн світу, на нові індустріальні країни – більше третини, менше 1% – на найменш розвинуті країни. Оцінено посилюючий ефект від інтеграційних утворень для їх ключових країн-членів. Показані переваги та недоліки запропонованого методу оцінки. Він має переваги при порівнянні країн зі схожою величиною економіки і не має суттєвих переваг відносно методу ВВП при порівнянні економік суттєво різної величини. Запропонований метод вказує на відносно більшу силу країн Північної Америки, розвинутих країн та Східної Азії порівняно з їх часткою у світовому валовому продукті.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. Економічна сила країни, центри економічної сили, величина економіки, національний дохід, національне багатство.

Вступ

Поняття економічної сили походить з політичних наук та альтернативних до ліберальної парадигми напрямів у економіці. Включення цього поняття до економічної теорії сприяє більш точному поясненню реальних економічних процесів, у тому числі між країнами. Воно фіксує наявність фактичної нерівності між економічними суб'єктами.

Економічну силу країни можливо визначити як здатність сукупності її резидентів до впливу економічними засобами на інші суб'єкти

¹ **Чугаєв Олексій Анатолійович** — кандидат економічних наук, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Автор більше 100 публікацій, зокрема 3 навчальних посібників і 1 одноосібної монографії. Сфера наукових інтересів: економічна сила, ефекти величини економіки, економічний імідж країни, торговельна і валютна інтеграція, валютний курс і валютні кризи, економічний розвиток. Електронна адреса: alxcv@ukr.net.

міжнародних економічних відносин (а також власні субнаціональні суб'єкти економічної діяльності) та протистояти зовнішньому впливу. Економічна сила може розглядатися також як процес такого впливу. Вона є складовою частиною її загальної національної сили і є важливим фактором формування політичної, військової, інформаційної, ідеологічної, демографічної, природно-ресурсної, науково-технічної сили країни, хоча і не може бути їх повноцінним замінником.

Економічна сила розподілена неоднаково між провідними економічними центрами світу та іншими країнами. Знання про цей розподіл сприяти передбаченню поведінки економічних суб'єктів, структурних зрушень у світовій економіці, формуванню стратегії зовнішньоекономічних та політичних відносин з країнами-партнерами та суперниками.

Проте абстрактний характер, багатомірність і багатокомпонентність поняття економічної сили обумовлює множинність методів її кількісного виміру. Серед них можна виділити критерії на базі ВВП, на основі національного багатства, інші однокритеріальні методи (на основі енергоспоживання, доходів уряду, зовнішньої торгівлі, квот в МВФ тощо), багатокомпонентні індекси, суб'єктивні оцінки.

ВВП є найбільш універсальним показником вимірювання економічної сили з міркувань оперативності публікації статистичних даних та простоти використання. Критика критерію ВВП враховує такі аспекти: витратний та часто споживацький характер, недооцінка ролі соціального капіталу, можливість невикористання вироблених товарів, неформальна економіка, вплив на довкілля, вартість активів, зовнішнє середовище, доступ до інформації та знань, виробництво псевдоблаг, кон'юнктурні доходи, зовнішня заборгованість.

Недоліки критеріїв на основі національного багатства включають неперіодичність публікації даних, неврахування економічної динаміки та неформальної економіки, нетотожність понять власності та контролю, складності оцінки невідчутного капіталу, охоплення частини економічних суб'єктів. Інші одномірні критерії фактично концентрують увагу лише на одному факторі чи прояві економічної сили. Багатокомпонентні індекси економічної сили враховують декілька факторів сили. Основною проблемою їх залишаються неповний набір факторів, довільні вагові коефіцієнти при факторах, часто витратний характер показників, дублювання інформації, яку надають різні показники. У випадку суб'єктивних оцінок результати по менш відомих країнах можуть бути неточними і залежати від фаху та громадянства опитаних.

В цій статті ми маємо на меті охарактеризувати стан розподілу економічної сили між країнами. Для цього ми використовуємо огляд оцінок інших дослідників та застосовуємо власну методику оцінки на основі статичних та динамічних показників економічної активності.

Основна частина

Наведемо декілька прикладів оцінок сучасного стану такого розподілу у XXI столітті. За оцінками Групи стратегічних оцінок ЦРУ, США мали у 2005 р. 20 % сукупної глобальної сили, ЄС та Китай — по 14 %, Індія — 9 %, Бразилія, Південна Корея і Росія — по 2 %².

Критерії на основі ВВП. А. Вірмані на основі потенціалу сили (фактично економічної, оскільки враховуються ВВП та ВВП на душу населення) у 2005 р. визначає як глобальних гравців США, ЄС (80 % від рівня США), Китай (25 %) та Японію (27 %), а як регіональні сили Німеччину, Францію, Великобританію, Італію, Росію та Іспанію в Європі (і меншою мірою Нідерланди, Польщу, Бельгію, Австрію, Швецію, Швейцарію, Норвегію, Грецію), Індію, Республіку Корея та Австралію в Азії (Тайвань, Таїланд, Індонезію, Гонконг), Канаду і Бразилію в Америці (Мексика, Аргентину) і жодну в Африці та на Близькому Сході (або Південну Африку, Туреччину, Іран, Саудівську Аравію). Він також розглядає гіпотетичний варіант розподілу сили між ЄС та країнами-членами навпіл. Тоді ЄС матиме потенціал сили 40 % а не 80 % від США, а Німеччина матиме менший потенціал сили ніж Канада³.

В рамках методу стратегічної матриці у 2008 р. виділяли економічні наддержави з ВВП за ПКС (за методом паритету купівельної спроможності) більше 5 трлн дол. (ЄС, США, Китай), великі сили — більше 1,5 трлн дол. (Японія, Індія, Німеччина, Великобританія, Франція, Італія, Росія, Бразилія), регіональні сили — більше 150 млрд дол. (наприклад, Республіка Корея, Канада Мексика, Іспанія). Решта розглядаються як малі країни⁴. Проте О. Арін визначав у 2000 р. наявність таких регіональних полюсів: жодного у Латинській Америці, Східній Європі та Західній Європі (Бразилія не набагато переважала Мексику, Росія — Польщу, а Німеччина — Великобританію), ЮАР в Африці, Туреччина на Близькому Сході, Японія в Східній Азії, Росія в СНД⁵.

За індексом економічної потужності Л. Гальперіної на основі ВВП і ВВП на душу населення, у 2011 р. США мали 18,5 % економічної сили світу, Японія 5,2 % Німеччина 3,5 %, Великобританія 2,7 %, Франція 2,6 %, Росія 2,3 %, Італія 2,1 %, Іспанія 1,6 %, Канада 1,6 %, Україна 0,3 %⁶.

² *Treverton G. F.* Measuring National Power: Conference Proceedings / Gregory F. Treverton, Seth G. Jones. — Santa Monica, CA, Arlington, VA, Pittsburgh, PA: RAND National Security Research Division, 2005. — xii, 21 p. — p. ix.

³ *Virmani A.* Global Power from the 18th to 21st Century: Power Potential (VIP2), Strategic Assets & Actual Power (VIP) : Working paper № 175 / Arvind Virmani. — New Delhi: Indian Council for Research on International Economic Relations, 2005. — 32 p. — p.10-13, 26.

⁴ *Global Rating of Integral Power of 100 World's Leading Countries — 2008 / Ed. by A. I. Ageev, G. Mensch, R. Matthews.* — Moscow: International League of Strategic Management, Assessment and Accounting, International Academy for Futures Studies, Institute for Economic Strategies, RAS, 2009. — 146 p. — p.17.

⁵ *Арин О. А.* (Алиев Р. Ш.) Двадцать первый век: мир без России [Электронный ресурс] / О. А. Арин (Р. Ш. Алиев). — М.: Альянс, 2001. — 352 с.; Электронная версия (исправленная), 2011. — 344 с. — Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/445834/>.

⁶ *Гальперіна Л.* Адаптаційний потенціал соціально-економічного розвитку країни до світогосподарських ризиків // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. — Вип. 105 (Ч. II). — К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2012. — С. 29-34.

Багатокомпонентні індекси. А. Субраманьян подає оцінки у довгостроковій динаміці на основі ВВП, зовнішньої торгівлі та чистих потоків капіталу. У 1870 р. Великобританія мала 16 % економічної сили країн світу, Німеччина 9 %, Франція 8 %. У 1950 р. — США 23 %, Росія 7 %, Великобританія 4 %. У 1973 р. — США 18 %, Японія і Німеччина по 7,5 %. У 2010 р. — США 13 %, Китай 12 %, Японія 7 %. У прогнозі на 2030 р. — Китай 17 %, США 13 %, Індія 7 %⁷.

К. Басу, С. Де, Р. Гош і Швета використовують індекс економічної сили уряду (на основі таких показників: доходи уряду, валютні резерви, експорт товарів та послуг, людський капітал). У 2009 р. перші позиції займали такі країни: США, Китай, Японія, Німеччина, Індія, Росія, Франція, Бразилія, Південна Африка, Італія (див. табл. 1). Україна знаходилася на 32-му місці. У 2000 р. перелік країн-лідерів був іншим: США, Японія, Китай, Німеччина, Франція, Великобританія, Італія, Індія, Канада, Бразилія. За 2000-09 рр. відбулися такі найбільші зміни: зростання економічної сили у Росії з 15-го до 6-го місця, Південної Африки з 12-го до 9-го місця, Бразилії з 10-го до 8-го місця, Індії з 8-го до 5-го місця; зменшення у Великобританії з 6-го до 11-го місця, Канади з 9-го до 15-го місця. Якщо враховувати й менші економіки то за швидкістю зростання індексу перші місця посідали Азербайджан, Білорусь, Судан, Ангола, Казахстан, Грузія, Китай, Киргизька Республіка, Україна, Румунія. А комбіновано за силою та швидкістю її зростання рейтинг був такий: Китай, Індія, Росія, США, Бразилія, Південна Африка, Німеччина, Саудівська Аравія, Японія, Італія⁸.

Національне багатство. Розглянемо тепер оцінки на основі накопиченого багатства. У 2005 р. (останні опубліковані дані) за даними Світового банку США володіли 32,3 % багатства світу, Японія 10,4 %, Німеччина 6,7 %, Великобританія 5,9 %, Франція 5,3 %, Італія 4,3 %, Китай 3,7 %, Україна 0,2 %. Якщо не враховувати невідчутний капітал, то розподіл буде іншим: США 20,7 %, Японія 12,5 %, Китай 8,8 %, Німеччина 5,9 %, Росія 4,6 %, Франція 4,2 %, Італія 3,5 %, Великобританія 3,3 %, Індія 3,3 %, Бразилія 3 %, Україна 0,42 %⁹. Якщо абстрагуватися від проблем із сталістю розвитку, другий спосіб краще характеризує потенціал економічної сили.

⁷ *Subramanian A.* Eclipse: Living in a Shadow of China's Economic Dominance. — Washington D. C.: Peterson Institute for International Economics, 2011. — 236 p. — p.191.

⁸ *Basu K.* The Evolving Dynamics of Global Economic Power in the Post-Crisis World: Revelations from a New Index of Government Economic Power [Electronic resource] / Kaushik Basu, Supriyo De, Rangeet Ghosh and Shweta // eSocialSciences Working Papers. — 2011. — № 4666 — 34 p. — Mode of Access: <http://finmin.nic.in/WorkingPaper/Index%20of%20Government%20Economic%20Power.pdf>. — p.15-18.

⁹ Розраховано за: *The Changing Wealth of Nations* [Electronic resource]. — Washington, D. C.: The World Bank, 2011. — Mode of Access: <http://data.worldbank.org/data-catalog/wealth-of-nations>.

Таблиця 1

РЕЙТИНГ ТА ВЕЛИЧИНА ІНДЕКСУ ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ УРЯДУ У 2009 р.¹⁰

№	Країна	Індекс	№	Країна	Індекс	№	Країна	Індекс
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	США	0,4695	35	Чеська Республіка	0,0146	69	Ємен	0,0024
2	Китай	0,4254	36	Колумбія	0,0139	70	Домініканська Республіка	0,0022
3	Японія	0,1979	37	Румунія	0,0130	71	Уругвай	0,0021
4	Німеччина	0,1267	38	Венесуела	0,0126	72	Камерун	0,0020
5	Індія	0,1183	39	Угорщина	0,0124	73	Люксембург	0,0020
6	Російська Федерація	0,0947	40	Греція	0,0122	74	Латвія	0,0020
7	Франція	0,0891	41	Ізраїль	0,0119	75	Коста-Рика	0,0019
8	Бразилія	0,0884	42	Сінгапур	0,0118	76	Ефіопія	0,0019
9	Південна Африка	0,0794	43	В'єтнам	0,0116	77	Гватемалі	0,0019
10	Італія	0,0772	44	Пакистан	0,0113	78	Уганда	0,0017
11	Великобританія	0,0722	45	Португалія	0,0102	79	Тринідад і Тобаго	0,0016
12	Республіка Корея	0,0546	46	Фінляндія	0,0100	80	Естонія	0,0016
13	Іспанія	0,0503	47	Чилі	0,0099	81	Парагвай	0,0015
14	Мексика	0,0492	48	Перу	0,0096	82	Замбія	0,0014
15	Канада	0,0478	49	Ірландія	0,0090	83	Кіпр	0,0014
16	Індонезія	0,0348	50	Казахстан	0,0082	84	Камбоджа	0,0013
17	Туреччина	0,0342	51	Бангладеш	0,0073	85	Ботсвана	0,0012
18	Саудівська Аравія	0,0337	52	Марокко	0,0070	86	Грузія	0,0012
19	Австралія	0,0326	53	Ангола	0,0065	87	Сенегал	0,0011
20	Нідерланди	0,0318	54	Словацька Республіка	0,0057	88	Албанія	0,0011
21	Польща	0,0308	55	Нова Зеландія	0,0056	89	Ямайка	0,0010
22	Таїланд	0,0250	56	Болгарія	0,0047	90	Киргизька Республіка	0,0008
23	Швейцарія	0,0215	57	Білорусь	0,0045	91	Молдова	0,0008
24	Бельгія	0,0212	58	Азербайджан	0,0042	92	Намібія	0,0008
25	Малайзія	0,0208	59	Хорватія	0,0042	93	Нікарагуа	0,0008
26	Аргентина	0,0208	60	Туніс	0,0037	94	Вірменія	0,0007
27	Швеція	0,0203	61	Кенія	0,0036	95	Малі	0,0007
28	Нігерія	0,0194	62	Шрі-Ланка	0,0030	96	Бенін	0,0007
29	Норвегія	0,0168	63	Литва	0,0028	97	Ісландія	0,0006
30	Єгипет	0,0164	64	Танзанія	0,0027	98	Маврикій	0,0006
31	Данія	0,0162	65	Словенія	0,0027	99	Гаїті	0,0006
32	Україна	0,0160	66	Судан	0,0026	100	Бруней	0,0005
33	Австрія	0,0154	67	Болівія	0,0025		-	
34	Філіппіни	0,0150	68	Йорданія	0,0025		-	

¹⁰ Basu K. The Evolving Dynamics of Global Economic Power in the Post-Crisis World: Revelations from a New Index of Government Economic Power. — p.34.

У табл. 2 показані оцінки розподілу домогосподарств країн світу згідно Credit Suisse Wealth Report. Ми бачимо явне економічне лідерство США, з помітним відривом відстають Китай та Японія. У 2014 р. (у 2000 р.) розподіл по регіонам виглядав так: Північна Америка 34,7 % (38,8 %), Європа 32,4 % (28,8 %), АТР 28,4 % (28,6 %), Латинська Америка 3,5 % (2,9 %), Африка 1,1 % (0,9 %) ¹¹. Як бачимо в досліджений період основний перерозподіл відбувся від Японії та США до Китаю та частини Європи (незважаючи на кризу, ймовірно внаслідок динаміки курсу євро). Проте їх методика дозволяє обрахувати достатньо надійно багатство лише розвинутих країн: якість даних по багатьох країнах, що розвиваються, включаючи Україну достатньо низька.

Таблиця 2

РОЗПОДІЛ БАГАТСТВА ДОМОГОСПОДАРСТВ ПО КРАЇНАХ, % ¹²

Країна	2014 р.	2000 р.	Країна	2014 р.	2000 р.	Країна	2014 р.	2000 р.
США	31,8	36,7	Індія	1,4	1,0	Індонезія	0,6	0,3
Японія	8,8	16,5	Республіка Корея	1,4	0,9	Австрія	0,6	0,5
Китай	8,1	4,0	Швейцарія	1,4	1,1	Данія	0,5	0,4
Франція	5,8	3,9	Тайвань	1,3	1,5	Норвегія	0,5	0,3
Німеччина	5,4	5	Бразилія	1,2	0,7	Греція	0,4	0,4
Великобританія	5,4	6,1	Бельгія	1,0	1,0	Гонконг	0,4	0,5
Італія	4,8	4,7	Нідерланди	1,0	1,1	Сінгапур	0,4	0,3
Канада	2,9	2,1	Мексика	1,0	0,8	Туреччина	0,4	0,4
Австралія	2,7	1,2	Швеція	0,9	0,7
Іспанія	1,9	1,7	Росія	0,8	0,3	Україна	0,0	0,0

В рейтингу Forbes сумарні нетто-активи мільярдерів та кількість мільярдерів були розподілені у 2015 р. як вказано у табл. 3. Ми бачимо, що таким способом явно недооцінена сила Японії, а також Великобританії.

¹¹ Global Wealth Databook 2014. — Zurich: Credit Suisse Group AG, Credit Suisse Research Institute, 2014. — 156 p. — p.22-25, 34-37.

¹² Global Wealth Databook 2014, — p.22-25, 34-37.

Таблиця 3

БАГАТСТВО І КІЛЬКІСТЬ МІЛЬЯРДЕРІВ ПО КРАЇНАХ У 2015 Р.¹³

Країна	Нетто-активи, млрд.дол.	Кількість, осіб	Частка у нетто-активах, %	Частка у кількості, мільярдів, %	Країна	Нетто-активи, млрд.дол.	Кількість, осіб	Частка у нетто-активах, %	Частка у кількості, мільярдів, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
США	2567	537	36,39	29,34	Єгипет	23,5	8	0,33	0,44
ЄС	1437	343	20,37	18,74	Нігерія	23	5	0,33	0,27
Китай	565	213	8,01	11,64	ОАЕ	19,2	4	0,27	0,22
Німеччина	435	103	6,17	5,63	Колумбія	18,5	3	0,26	0,16
Росія	337	88	4,78	4,81	Кіпр	15,8	5	0,22	0,27
Індія	294	91	4,17	4,97	Чехія	15,5	5	0,22	0,27
Франція	253	47	3,59	2,57	Ліван	14	7	0,20	0,38
Гонконг	246	56	3,49	3,06	Україна	12	5	0,17	0,27
Бразилія	181	54	2,57	2,95	Польща	11,5	5	0,16	0,27
Великобританія	171	53	2,42	2,90	Аргентина	11	5	0,16	0,27
Італія	156	39	2,21	2,13	Казахстан	10,8	5	0,15	0,27
Мексика	144	16	2,04	0,87	Нова Зеландія	9,9	2	0,14	0,11
Канада	135	39	1,91	2,13	Венесуела	9,6	3	0,14	0,16
Іспанія	116	21	1,64	1,15	Перу	8,8	6	0,12	0,33
Швеція	116	23	1,64	1,26	Бельгія	8,2	3	0,12	0,16
Швейцарія	99	29	1,40	1,58	Португалія	8,2	3	0,12	0,16
Японія	98	25	1,39	1,37	Фінляндія	8	5	0,11	0,27
Тайвань	82	33	1,16	1,80	Греція	7	3	0,10	0,16
Республіка Корея	78	30	1,11	1,64	Кувейт	5,9	5	0,08	0,27
Австралія	69	27	0,98	1,48	Марокко	5,3	3	0,08	0,16
Індонезія	56	23	0,79	1,26	Грузія	5,2	1	0,07	0,05
Таїланд	55	16	0,78	0,87	Монако	4,7	3	0,07	0,16
Сінгапур	54	19	0,77	1,04	Свазіленд	3,9	1	0,06	0,05
Ізраїль	54	17	0,77	0,93	Ангола	3,3	1	0,05	0,05
Саудівська Аравія	52	10	0,74	0,55	Алжир	3,1	1	0,04	0,05
Туреччина	52	32	0,74	1,75	Танзанія	2,3	3	0,03	0,16
Філіппіни	51	11	0,72	0,60	Оман	2,2	2	0,03	0,11
Малайзія	49	12	0,69	0,66	Румунія	2,2	2	0,03	0,11
Чилі	40	12	0,57	0,66	Джерсі	1,8	1	0,03	0,05
Австрія	30	7	0,43	0,38	В'єтнам	1,7	1	0,02	0,05
Ірландія	30	5	0,43	0,27	Ісландія	1,3	1	0,02	0,05
Південна Африка	29	7	0,41	0,38	Непал	1,3	1	0,02	0,05
Нідерланди	28	9	0,40	0,49	Сент-Кітс і Невіс	1,2	1	0,02	0,05
Данія	26	5	0,37	0,27	Уганда	1,1	1	0,02	0,05
Норвегія	25	10	0,35	0,55	Гватемала	1	1	0,01	0,05

¹³ Розраховано за: The World's Billionaires [Electronic resource] / Forbes. — Mode of access: <http://www.forbes.com/billionaires/>.

На США припадає більше третини активів, що майже вдвічі більше ніж у ЄС та більше ніж у 3-4,5 рази більше ніж у Китаї. Подібна асиметрія пояснюється більшими доходами на душу населення та суттєвою нерівністю розподілу доходів у США. Тому в даному випадку частка у кількості мільярдерів краще відображає розподіл багатства між країнами, ніж частка у нетто-активах. У Гонконгу сконцентровано близько 30 % активів мільярдерів Китаю. Росія та Індія знаходяться на 5 і 6 місці. На Україну припадає лише 0,17 % активів.

В 2014 р. кількість мільйонерів нараховувала (в тис.) у США 4351, Японії 2452, Німеччині 1141, Китаї 890, Великобританії 550, Франції 494, Швейцарії 343, Канаді 331, Австралії 226, Італії 219, Індії 198, Нідерланди 190, Республіці Кореї 189, Іспанії 178, Саудівській Аравії 161, Бразилії 161, Росії 155, Кувейті 141, Гонконгу 138, Норвегії 127, Мексиці 125, Тайвані 125, Австрії 114, Аргентині 111, Сінгапурі 107. Порівняно з 2013 р. найбільше зростання відбулося у Індії (26 %), Китаї (17 %), Кувейті (12 %), Тайвані (12 %), зменшення — у Бразилії (-6 %), Мексиці (-4 %), Росії (-3 %) ¹⁴. Інвестиційні активи мільйонерів були розподілені в 2014 р. (2010 р.) так: у Північній Америці 28,8 % (27,3 %), АТР 28 % (25,3 %), Європі 23 % (23,9 %), Латинській Америці 13,6 % (17 %), Близькому Сході 4 % (3,9 %), Африці 2,6 % (2,7 %) ¹⁵. Як бачимо, відбулося явне посилення позицій АТР, невелике посилення у США та Близького Сходу, явне послаблення у Латинської Америки, невелике послаблення у Європи та Африки.

Торговельна сила впливу. Торговельна складова економічної сили може розраховуватися за величиною торговельної сфери впливу країни завдяки її двостороннім експортним та імпортом зв'язкам. С. Н. Соколов визначає розміри торговельних сфер впливу країн. Серед 245 країн 44 він відносив до американської торговельної сфери впливу, на другому та третьому місці помітно відстають німецька та китайська. В американській сфері впливу 7 країн мають високу залежність (малі країни Карибського басейну), 22 країн — середню (також переважно країни Карибського басейну, Африки, Океанії, Канада), 11 країн — малу (ті ж регіони, а також Ізраїль), 4 країни — незначну. Порівняно з 2009 р. американська торговельна сфера впливу зменшувалася. Наприклад, до іншої сфери впливу перейшли Бразилія, Індія, Японія тощо.

У сфері впливу Німеччини 9 країн мали середню залежність, 6 — малу і 8 — незначну (всі країни Європи). Вона також зменшувалася. В сфері впливу Китаю 3 країни / території мають високу залежність

¹⁴ Global HNWI Population and Wealth Expanded, but at a Slower Pace [Electronic Resource] / Capgemini, RBC Wealth Management. — Mode of Access: <https://www.worldwealthreport.com/Global-HNWI-Population-and-Wealth-Expanded>.

¹⁵ Розраховано за: The Wealth Reports [Electronic Resource] / Capgemini, RBC Wealth Management. — Mode of Access: <https://www.worldwealthreport.com/>.

(Лесото, КНДР, Монголія), 2 — середню (включаючи Тайвань), 8 — малу (країни Африки, Східної Азії, Близького Сходу), 3 — незначну (з Африки та Іран). Сфера впливу Китаю динамічно зростала.

У сфері впливу Франції входили в сукупності 13 країн (Африка та Європа), Росії — 12 країн та територій (пострадянський простір та Сербія), Японії — 9 країн (Близький Схід, Східна Азія, Африка, Австралія), Італії — 8 країн (Європа та Африка), Австралії — 6 країн (Океанія), Саудівської Аравії — 3 країни (Близький Схід та Африка), Південної Африки — 5 країн (Африка), Великобританії — 5 країн (Європа та Африка), Індії — 4 країни (Південна Азія та Африка), Бразилії — 4 країни (Південна Америка), Іспанії — 3 країни (Європа та Карибський басейн), Португалії — 3 країни (колишні островні колонії), Сінгапуру — 3 країни (Азія та Карибський басейн), Бельгії — 3 країни (Африка). По 1-2 країни мали у своїй сфері впливу: Таїланд, Кенія, Фіджі, Венесуела, Малайзія, Фінляндія, Хорватія, Пакистан, Україна, Джибуті, Туреччина, Тринідад і Тобаго, Південна Корея, Нігерія, Сирія, Ірак, Греція, Сербія, Канада, ОАЕ, Нідерланди.

Середньозважена зовнішньоторговельна квота метрополії в своїй сфері впливу найбільша у ЮАР (40,3%), Росії (21,1%), Португалії (20,6%), найменша — у Бельгії (6,6%), Франції (7%), Сінгапуру (9,1%). А за обсягами ВВП найбільшими сферами впливу є американська та німецька (більше 10 трлн дол.), французька, китайська, японська (1-5 трлн дол.), російська, італійська, бразильська, сінгапурська, австралійська, іспанська (100-1000 млрд дол.), а також британська. По кожній сфері впливу С. Н. Соколов розрахував частку експорту та імпорту в та з метрополії та різницю між ними. За цією ознакою сфери впливу поділені на:

— імпортні (різниця менше -10%, переважає імпорт з метрополії): саудівська, південноафриканська, португальська, російська, індійська, бразильська та сінгапурська;

— експортні (більше 10%): американська, італійська та бельгійська;

— рівноважні (між -10% і 10%) — решта сфер¹⁶.

Якщо ми сумуємо експорт та імпорт метрополій у своїх сферах впливу, зазначений у дослідженні С. Н. Соколова, то найбільші сфери впливу будуть такими: американська (1962 млрд дол.), німецька (1513 млрд дол.), французька (348 млрд дол.), китайська (270 млрд дол.), японська (218 млрд дол.), британська (100 млрд дол.), російська (87 млрд дол.), італійська (56 млрд дол.), сінгапурська (40 млрд дол.), іспанська (37 млрд дол.), бразильська (32 млрд дол.),

¹⁶ Соколов С. Н. Современные внешнеторговые сферы влияния стран мира / С. Н. Соколов // «Анализ тенденций и перспектив развития экономики, управления и права»: материалы II междунар. науч.-практ. конф., 25-27 ноября 2013 г., г. Донецк / Научный журнал «Аспект». — 2013. — № 22. — С. 7-14.

австралійська (15 млрд дол.), південноафриканська (11 млрд дол.), саудівська (8,5 млрд дол.), індійська (5,5 млрд дол.), бельгійська (0,9 млрд дол.), португальська (0,4 млрд дол.)¹⁷.

Суб'єктивні оцінки. Наведемо також приклад оцінок на основі опитування замість об'єктивних статистичних показників. Згідно опитувань суб'єктивної думки студентів за профільною спеціальністю, яке провів М. Сулек, країни були проранговані відповідно до економічної сили в такому порядку у 2010 р.: США, Швейцарія, Німеччина, Японія (1), ЄС, Нідерланди, Китай (5), Швеція, Саудівська Аравія (8), Великобританія, Іспанія, Бельгія (10), Італія, Франція (13), Польща (15), Бразилія, Австралія, Аргентина (16), Тайвань (19), Південна Африка (19), Канада (19), Таїланд, Південна Корея (22), Єгипет (24), Венесуела (25), Індія (25), Чилі (27), В'єтнам, Туреччина, Росія, Нігерія, Колумбія (28), Мексика (33), Північна Корея, Ізраїль, Індонезія (34), Україна, Іран (37), Пакистан (39), Бангладеш (40). Як бачимо, по ряду країн (наприклад, Швейцарія, Індія, Нідерланди, Росія), це суттєво відрізняється від об'єктивних показників¹⁸.

Методика оцінки розподілу економічної сили на основі скоригованого чистого національного доходу (СЧНД). Нами запропонований метод оцінки (індекс НЕР) економічної сили, що враховує величину економіки та економічне зростання на основі СЧНД (ВНД за мінусом споживання основних фондів та вичерпання природних ресурсів), нормованих відповідно до загальносвітових значень. Використовується формула:

$$NER = \frac{(3ANNI + \Delta ANNI) \cdot \sqrt{PPP}}{4}, \quad (1)$$

де NER — економічна сила;

$ANNI$ — частка СЧНД країни в світі;

$\Delta ANNI$ — частка довгострокового приросту СЧНД країни в світі;

PPP — співвідношення коефіцієнта ПКС і валютного курсу.

Ми використовуємо одночасно статичні значення і приросту СЧНД для урахування двох концепцій економічної сили (потенціал сили та сила в результатах). Для розрахунку приросту СЧНД ми використовуємо зважене середнє річних приростів так, що більш пізні роки мають більшу вагу:

$$\Delta ANNI = \frac{\Delta ANNI_{t-11} + 2\Delta ANNI_{t-10} + \dots + 10\Delta ANNI_{t-2} + 12\Delta ANNI_{t-1}}{77} \quad (2)$$

¹⁷ Розраховано за: Соколов С. Н. Современные внешнеторговые сферы влияния стран мира.

¹⁸ Sulek M. Synthetic Approach to Measurement of National Power / Mirosław Sulek [Electronic Resource] // Institute of International Relations, University of Warsaw, 2010. — Mode of Access: <http://powermetrics.bplaced.net/22A00.doc>.

Використання валового національного доходу (*GNI*) для останнього року обумовлено великим лагом при публікації даних про СЧНД. Часткова поправка на коефіцієнт ПКС використовується для зменшення впливу заниженого або завищеного валютного курсу (СЧНД розраховуються за валютним курсом). Після розрахунку індексу НЕР відбувається повторне його нормування так, щоб сума НЕР всіх країн дорівнювала 98,5 % для поправки на наявність країн, за якими немає відповідних статистичних даних.

Для оцінки економічної сили інтеграційного утворення як суб'єкта міжнародних відносин, а не механічної сукупності країн-членів, з огляду на його неповну суб'єктність, ми використовуємо середню геометричну НЕР всіх країн-членів і НЕР найбільших країн-членів (ядра):

— однієї країни для митного союзу або спільного ринку (наприклад, Росії в ЄАЕС, Бразилії в МЕРКОСУР) ;

— двох-трьох в разі вже досить сформованого економічного і валютного союзу (наприклад, Німеччини, Франції та Великобританії / Італії в ЄС).

Результати оцінки економічної сили країн на основі СЧНД. Ми провели тестування цього методу на основі даних Світового банку¹⁹. Результати розрахунків індексу економічної сили (НЕР) наведені у таблиці 4. На сьогодні схожою економічною силою володіють США та Китай (разом 40 % від світового показника). З помітним відривом далі йдуть Індія, Німеччина і Японія (разом лише 12 %).

Таблиця 4

ІНДЕКС ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ КРАЇН У 2015 Р., %²⁰

№	Країна	НЕР	№	Країна	НЕР	№	Країна	НЕР
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Китай	19,97	58	Узбекистан	0,17	115	Ботсвана	0,024
2	США	19,82	59	Еквадор	0,16	116	Нікарагуа	0,024
3	Індія	5,07	60	Угорщина	0,16	117	Чад	0,022
4	Німеччина	3,64	61	Греція	0,15	118	Намібія	0,021
5	Японія	3,48	62	Ангола	0,15	119	Малі	0,021
6	Великобританія	2,85	63	Судан	0,14	120	Буркіна-Фасо	0,021
7	Бразилія	2,80	64	Куба	0,14	121	Маврикій	0,021
8	Франція	2,39	65	Ефіопія	0,14	122	Вірменія	0,020
9	Росія	2,15	66	Україна	0,13	123	Таджикистан	0,020
10	Індонезія	2,07	67	Кенія	0,13	124	Ямайка	0,020
11	Республіка Корея	1,71	68	Домініканська Республіка	0,12	125	Кіпр	0,019
12	Італія	1,68	69	Азербайджан	0,12	126	Мадагаскар	0,019
13	Мексика	1,66	70	Білорусь	0,11	127	Албанія	0,019
14	Канада	1,55	71	М'янма	0,11	128	Бенін	0,018

¹⁹ World Development Indicators [Electronic Resource] / The World Bank. — Mode of Access: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>.

²⁰ Розраховано за: World Development Indicators.

Закінчення табл. 4

№	Країна	НЕР	№	Країна	НЕР	№	Країна	НЕР
15	Австралія	1,29	72	Танзанія	0,11	129	Ісландія	0,018
16	Туреччина	1,26	73	Гватемала	0,11	130	Македонія	0,018
17	Іспанія	1,18	74	Словацька Республіка	0,10	131	Гаїті	0,017
18	Нігерія	1,09	75	Панама	0,087	132	Руанда	0,016
19	Іран	1,04	76	Болгарія	0,084	133	Молдова	0,016
20	Саудівська Аравія	1,02	77	Уругвай	0,081	134	Габон	0,014
21	Аргентина	1,00	78	Коста-Рика	0,081	135	Нігер	0,013
22	Польща	0,76	79	Ємен	0,078	136	Киргизька Республіка	0,013
23	Нідерланди	0,76	80	Ліван	0,078	137	Гвінея	0,0096
24	Єгипет	0,75	81	Йорданія	0,074	138	Багамські Острови	0,0091
25	Філіппіни	0,74	82	Туніс	0,074	139	Сьєрра-Леоне	0,0077
26	Пакистан	0,72	83	Кот-д'Івуар	0,066	140	Того	0,0075
27	Таїланд	0,66	84	Гана	0,065	141	Республіка Конго	0,0074
28	Швейцарія	0,59	85	Болівія	0,064	142	Мавританія	0,0072
29	Венесуела	0,56	86	Литва	0,059	143	Суринам	0,0072
30	ОАЕ	0,54	87	Оман	0,058	144	Малаві	0,0069
31	Малайзія	0,53	88	Камерун	0,056	145	Свазіленд	0,0068
32	Швеція	0,51	89	Парагвай	0,054	146	Фіджі	0,0068
33	Колумбія	0,51	90	Хорватія	0,053	147	Бурунді	0,0059
34	Бангладеш	0,47	91	Уганда	0,053	148	Гайана	0,0054
35	Бельгія	0,45	92	Непал	0,050	149	Лесото	0,0047
36	Сінгапур	0,44	93	Афганістан	0,047	150	Барбадос	0,0047
37	ПАР	0,44	94	Словенія	0,046	151	Екваторіальна Гвінея	0,0046
38	В'єтнам	0,38	95	Тринідад і Тобаго	0,045	152	Еритрея	0,0046
39	Румунія	0,38	96	Сальвадор	0,040	153	Мальдіви	0,0045
40	Австрія	0,37	97	Камбоджа	0,038	154	Бутан	0,0034
41	Ізраїль	0,37	98	Замбія	0,038	155	Ліберія	0,0024
42	Норвегія	0,35	99	Демократична Республіка Конго	0,037	156	Сейшельські Острови	0,0022
43	Перу	0,35	100	Люксембург	0,036	157	ЦАР	0,0021
44	Алжир	0,34	101	Бахрейн	0,036	158	Кабо-Верде	0,0021
45	Чилі	0,33	102	Латвія	0,033	159	Беліз	0,0021
46	Ірак	0,32	103	Гондурас	0,032	160	Сент-Люсія	0,0020
47	Казахстан	0,30	104	Естонія	0,032	161	Гвінея-Бісау	0,0016
48	Данія	0,27	105	Туркменістан	0,030	162	Вануату	0,0011
49	Катар	0,25	106	Грузія	0,028	163	Сент-Вінсент і Гренадіни	0,0011
50	Португалія	0,21	107	Зімбабве	0,028	164	Самоа	0,0011
51	Фінляндія	0,20	108	Папуа-Нова Гвінея	0,027	165	Гамбія	0,0010
52	Шрі-Ланка	0,20	109	Мозамбік	0,026	166	Соломонові Острови	0,0010
53	Нова Зеландія	0,20	110	Лаос	0,026	167	Коморські Острови	0,0010
54	Ірландія	0,20	111	Сенегал	0,026	168	Домініка	0,0007
55	Чеська Республіка	0,19	112	Бруней	0,025	169	Сан-Томе і Принсіпі	0,0007
56	Марокко	0,18	113	Монголія	0,025	170	Тонга	0,0006
57	Кувейт	0,17	114	Лівія	0,024	171	Кірибаті	0,0005

По групах країн економічна сила була розподілена як вказано у табл. 5. Половина економічної сили країн світу припадає на розвинуті країни, 35 % — на нові індустріальні країни, менше 1 % — на найменш розвинуті країни. Третина — на Азію та Тихоокеанський регіон, по 21-23 % на Європу з Центральною Азією та Північну Америку.

Таблиця 5

**КОНЦЕНТРАЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ ПО РЕГІОНАХ СВІТУ
І ГРУПАХ КРАЇН, %²¹**

Регіон	НЕР	Країни за рівнем доходу на душу населення	НЕР	Інші групи країн	НЕР
Східна Азія і Тихоокеанський регіон	33,1	З високим доходом	50,6	ЄС	16,9
Європа і Центральна Азія	22,6	З доходом вище середнього	35,4	Єврозона	11,6
Північна Америка	21,4	З доходом нижче середнього	13,6	Центральна Європа і країни Балтії	1,9
Латинська Америка і Карибський регіон	8,2	З низьким доходом	0,8	Арабський світ	4,4
Південна Азія	6,6				
Близький Схід і Північна Африка	5,3				
Африка південніше Сахари	3,0				

У табл. 6 ми порівнюємо рейтинг найпотужніших країн за індексом економічної сили (НЕР), його статичним і динамічним компонентами (NNP і ΔNNP), ВНД за валютним курсом (GNІer) і ВНД за ПКС (GNІppr). Ми бачимо, що якщо у США найкраща статична ситуація, то у Китаю найкраща ситуація в динаміці. За динамічною складовою в першу десятку не входять такі традиційні країни лідери як Японія і Німеччина, що пов'язано з помірними темпами економічного зростання в цих країнах. Натомість за динамічним компонентом непропорційно краща ситуація в таких країнах, як Індонезія, Республіка Корея, Австралія, Нігерія тощо. У табл. 7 вказане аналогічне порівняння відповідних показників України. Для України вразливим місцем стала економічна динаміка в результаті економічних криз 2008-09 і 2014-15 рр.

²¹ Розраховано за: World Development Indicators.

Таблиця 6

ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ КРАЇН-ЛІДЕРІВ, %²²

№	Країна	НЕР	Країна	NNP	Країна	ΔNNP
1	Китай	20,0	США	23,0	Китай	21,9
2	США	19,8	Китай	13,5	США	14,0
3	Індія	5,1	Японія	5,8	Індія	2,7
4	ФРН	3,6	ФРН	5,0	Індонезія	1,12
5	Японія	3,5	Великобританія	3,9	Республіка Корея	1,07
6	Великобританія	2,8	Франція	3,6	Австралія	0,83
7	Бразилія	2,8	Бразилія	3,1	Нігерія	0,80
8	Франція	2,4	Індія	2,7	Аргентина	0,79
9	Росія	2,1	Італія	2,7	Велико-британія	0,63
10	Індонезія	2,1	Росія	2,4	Єгипет	0,63
	Країна	GNІer	Країна	GNІppp		
1	США	24,7	Китай	17,1		
2	Китай	14,7	США	16,0		
3	Японія	5,8	Індія	7,0		
4	ФРН	4,7	Японія	4,4		
5	Великобританія	3,8	ФРН	3,5		
6	Франція	3,4	Росія	3,1		
7	Індія	2,8	Бразилія	2,8		
8	Італія	2,5	Індонезія	2,4		
9	Бразилія	2,4	Франція	2,4		
10	Канада	2,1	Великобританія	2,3		

Таблиця 7

ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ УКРАЇНИ²³

Показник	Значення, %	Ранг
НЕР	0,13	66
NNP	0,17	59
ΔNNP	-0,002	156
GNІer	0,12	62
GNІppp	0,30	47

²² Розраховано за: World Development Indicators.²³ Розраховано за: World Development Indicators.

Порівняння оцінок на основі ВВП і СЧНД. У табл. 8 показана кореляційна матриця між альтернативними способами вимірювання економічної сили (перед цим ми поділили показники на частку країни у населенні світу для очищення від впливу розміру країни). Ми бачимо, що наш індекс НЕР майже однаково сильно корелює з ВНД за різними способами розрахунку. Це означає, що хоча наш метод, який враховує й економічну динаміку, більш точно оцінює економічну силу країни, методи на основі ВНД або ВВП (наприклад, середнє часток ВНД за валютним курсом і ПКС у світі) також придатні з міркувань спрощення розрахунків. Якщо ж йдеться про оцінку ефектів асиметрії в економічній силі між країнами, які суттєво відрізняються (малі економіки, економіки середнього розміру, великі економіки), то наш метод не має переваг перед використанням ВВП чи ВНД. Без поправки на кількість населення кореляція між НЕР і GNIppp становила 0,997. Отже метод на основі НЕР має явну перевагу лише у випадку, коли потрібно порівняти силу економік схожої величини.

Таблиця 8

**КОРЕЛЯЦІЯ МІЖ ПОКАЗНИКАМИ ЕКОНОМІЧНОЇ СИЛИ КРАЇН,
СКОРИГОВАНИХ НА КІЛЬКІСТЬ НАСЕЛЕННЯ²⁴**

Країна	НЕР	NNP	ΔNNP	GNIer	GNIppp
НЕР	1				
NNP	0,952	1			
ΔNNP	0,267	0,029	1		
GNIer	0,963	0,994	0,097	1	
GNIppp	0,963	0,892	0,179	0,912	1

Порівняно з GNIppp індекс НЕР відхиляється в середньому на 17%. Найбільше позитивне відхилення становило 54%, негативне 71%. Індекс НЕР показує явно більшу економічну силу ніж GNIppp у таких країн як Вануату, Ізраїль, Папуа-Нова Гвінея, Нова Зеландія, Австралія, Ісландія, Уругвай, Швейцарія (відхилення більше +30%). Явно меншу у Республіці Конго, Лівії, Гамбії, Екваторіальній Гвінеї, Омані, Малаві, Туркменістані (-60% і менше), в Україні (-54%). Ці відхилення викликані впливом економічної динаміки, неоднаковою ефективністю використання основного капіталу та природних ресурсів або спрощеним методом розрахунку НЕР за відсутності частини даних. По групах країн більше позитивне відхилення було, зокрема, в Північній Америці, розвинутих країнах, Східній Азії, не-

²⁴ Розраховано за: World Development Indicators.

гативне — в Південній Азії, Близькому Сході та Північній Африці, країнах (що розвиваються) Європи та Центральної Азії, Центральній Європі та країнах Балтії.

Економічна сила інтеграційних утворень. Ми можемо також використати запропонований нами підхід для оцінки економічної сили інтеграційних утворень з поправкою на неповну суб'єктність. НЕР всіх країн ЄС становить 16,9 % світу, сумарно Німеччини, Франції та Італії 7,7 %. Тому скоригований НЕР ЄС можна вважати 11,4 %. Це в 3 рази більше ніж НЕР Німеччини. Проте це приблизно на 40 % менше НЕР США чи Китаю, і це краще відображає ефект неповної інтеграції у ЄС.

У випадку ЄАЕС та МЕРКОСУР неповнота інтеграції більша. НЕР Росії 2,15 %, всіх країн ЄАЕС 2,59 %, тому скоригований НЕР ЄАЕС становить 2,36 %. Ми можемо сказати, що завдяки ЄАЕС Росія посилює свою впливовість приблизно на 10 % порівняно з відсутністю інтеграції. НЕР Бразилії 2,80 %, всіх країн МЕРКОСУР 4,56 %, тому скоригований НЕР МЕРКОСУР становить 3,58 %. Завдяки МЕРКОСУР Бразилія посилює свою впливовість на 28 %.

Висновки

Більшість оцінок доволі схожим чином показують розподіл економічної сили між країнами. Принаймні на перших місцях знаходяться США (13-36,4 %), ЄС (14-20,4 %) та Китай (8,1-14 %), Японія (1,4-12,5 %), Німеччина (3,5-6,7 %). На рівні регіонів близькі показники у Північній Америці, Європі та Азіатсько-Тихоокеанського регіону. На Україну припадає 0,0-0,42 % економічної сили країн світу, вона посідає 32-37-і місця у рейтингу. Тому, незважаючи на кількість населення і територію, Україна не розглядається як регіональна економічна сила.

Але відмінності все ж є. Методи на основі національного багатства та його складових надають явну перевагу розвинутим країнам. Окремі країни (особливо Японія) були недооцінені або переоцінені (Росія) за рейтингом багатства мільярдерів. За методом розміру торговельної сфери після США йде Німеччина (з невеликим відривом), Франція (з великим відривом), Китай, Японія, Великобританія, Росія, Італія. Методи на основі суб'єктивних оцінок по окремих країнах можуть показати неочікувані результати (наприклад, завищені оцінки по Швейцарії, Нідерландам, занижена оцінка по ЄС та Росії).

Запропонований нами індекс економічної сили враховує статичні та динамічні показники скоригованого чистого національного доходу і дав можливість оцінити силу 171 країни світу з доступними статистичними даними. Він показує схожу величину економічної сили у США та Китаю — по майже 20 %. Індекс для ЄС на 40 % менший (стано-

вить 11,4 %) з поправкою на неповну інтеграцію і, відповідно, неповну суб'єктність у міжнародних економічних відносинах. Далі йдуть Індія (5,1 %), окремо Німеччина (3,6 %), Японія (3,5 %), Великобританія (2,9 %), Бразилія (2,8 %), Франція (2,4 %), Росія (2,2 %), Індонезія (2,1 %), Республіка Корея (1,7 %), Італія (1,7 %), Мексика (1,7 %), Канада (1,6 %), Австралія (1,3 %), Туреччина (1,3 %), Іспанія (1,2 %), Нігерія (1,1 %), Іран, Саудівська Аравія, Аргентина (по 1 %). Завдяки інтеграції в ЄАЕС Росія посилює свою економічну силу на 10 %, завдяки МЕРКОСУР Бразилія – на 28 %, але це суттєво менше, ніж ядро ЄС завдяки європейській інтеграції.

Зазвичай наш індекс економічної сили призводить до рейтингу, близького до усередненого рангу між рейтингами за ВНД за валютним курсом та за ПКС. На це вказує висока кореляція між ними, навіть з поправкою на кількість населення. Але є й винятки. Наприклад, Україна знаходиться на 66-му місці (0,13 %) з урахуванням негативної економічної динаміки в останні роки, що нижче рангу за обома методами розрахунку ВНД. Але є сподівання, що завдяки стабілізації економіки у середньостроковій перспективі оцінка економічної сили України буде помітно покращена. Серед країн Центральної та Східної Європи Україна має економічну силу одного порядку величини з Румунією, Казахстаном, Чеською Республікою, Угорщиною, Азербайджаном, Білоруссю, Словацькою Республікою, Болгарією.

Порівняно з базовим методом за ВВП чи ВНД, запропонований нами метод має переваги при порівнянні країн з величиною економіки одного порядку, але не додає суттєвої інформації при порівнянні сили економік, які суттєво відрізняються за розміром (малі економіки з великими чи економіками середнього розміру). Відхилення оцінки економічної сили за нашим індексом та ВНД за ПКС знаходяться в межах від -71 % до 54 %. Відхилення в більшу сторону характерні переважно для країн Північної Америки, розвинутих країн та Східної Азії.

Список літератури

1. Арин О. А. (Алиев Р. Ш.) Двадцать первый век: мир без России [Электронный ресурс] / О.А. Арин (Р. Ш. Алиев). – М.: Альянс, 2001. – 352 с.; Электронная версия (исправленная), 2011. – 344 с. – Режим доступа: <http://www.twirpx.com/file/445834/>.
2. Гальперіна Л. Адаптаційний потенціал соціально-економічного розвитку країни до світогосподарських ризиків // Актуальні проблеми міжнародних відносин: зб. наук. пр. – Вип. 105 (Ч. II). – К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Інститут міжнародних відносин, 2012. – С. 29-34.
3. Соколов С. Н. Современные внешнеторговые сферы влияния стран мира / С. Н. Соколов // «Анализ тенденций и перспектив развития экономики,

управления и права»: материалы II междунар. науч.-практ. конф., 25-27 ноября 2013 г., г. Донецк / Научный журнал «Аспект». — 2013. — № 22. — С. 7-14.

4. *Basu K.* The Evolving Dynamics of Global Economic Power in the Post-Crisis World: Revelations from a New Index of Government Economic Power [Electronic resource] / Kaushik Basu, Supriyo De, Rangeet Ghosh and Shweta // eSocialSciences Working Papers. — 2011. — № 4666 — 34 p. — Mode of Access: [http://finmin.nic.in/WorkingPaper/Index %20of %20Government %20Economic %20Power.pdf](http://finmin.nic.in/WorkingPaper/Index%20of%20Government%20Economic%20Power.pdf).

5. Global HNWI Population and Wealth Expanded, but at a Slower Pace [Electronic Resource] / Capgemini, RBC Wealth Management. — Mode of Access: <https://www.worldwealthreport.com/Global-HNWI-Population-and-Wealth-Expanded>.

6. Global Rating of Integral Power of 100 World's Leading Countries — 2008 / Ed. by A. I. Ageev, G. Mensch, R. Matthews. — Moscow: International League of Strategic Management, Assessment and Accounting, International Academy for Futures Studies, Institute for Economic Strategies, RAS, 2009. — 146 p. — p.17.

7. Global Wealth Databook 2014. — Zurich: Credit Suisse Group AG, Credit Suisse Research Institute, 2014. — 156 p. — p.22-25, 34-37.

8. *Subramanian A.* Eclipse: Living in a Shadow of China's Economic Dominance. — Washington D. C.: Peterson Institute for International Economics, 2011. — 236 p. — p.191.

9. *Sulek M.* Synthetic Approach to Measurement of National Power / Miroslaw Sulek [Electronic Resource] // Institute of International Relations, University of Warsaw, 2010. — Mode of Access: <http://powermetrics.bplaced.net/22A00.doc>.

10. The Changing Wealth of Nations [Electronic resource]. — Washington, D. C.: The World Bank, 2011. — Mode of Access: <http://data.worldbank.org/data-catalog/wealth-of-nations>.

11. The Wealth Reports [Electronic Resource] / Capgemini, RBC Wealth Management. — Mode of Access: <https://www.worldwealthreport.com/>.

12. The World's Billionaires [Electronic resource] / Forbes. — Mode of access: <http://www.forbes.com/billionaires/>.

13. *Treverton G. F.* Measuring National Power: Conference Proceedings / Gregory F. Treverton, Seth G. Jones. — Santa Monica, CA, Arlington, VA, Pittsburgh, PA: RAND National Security Research Division, 2005. — xii, 21 p. — p.ix.

14. *Virmani A.* Global Power from the 18th to 21st Century: Power Potential (VIP2), Strategic Assets & Actual Power (VIP) : Working paper № 175 / Arvind Virmani. — New Delhi: Indian Council for Research on International Economic Relations, 2005. — 32 p. — p.10-13, 26.

15. World Development Indicators [Electronic Resource] / The World Bank. — Mode of Access: <http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators>.

Стаття надійшла до редакції 11.02.2017